

Små barns perspektiv på ett kulturarv

En rapport framtagen av Litteraturhuset i Sandviken
i samarbete med Länsmuseet Gävleborg och Ovanåkers kommun

Författare: Anna Nirs Westlund

Innehåll

Inledning, sid 3

Våren 2013 –
första mötet med Hälsingegården, sid 3

Hösten 2013 och våren 2014 –
fortsatt utvecklingsarbete, sid 7

Sommaren 2014 –
summering och avslut, sid 11

Pedagogiska reflektioner, sid 12

Fler ingångar till temat kulturarv , sid 13

Några teoretiska referenser, sid 14

Länklista, sid 14

Inledning

I Ovanåkers kommun finns två av de sju gårdar som blev inskrivna på Unescos världsarvslista den 1 juli 2012. De gårdar som blev utnämnda som världsarvs-gårdar representerar de hundratals Hälsingegårdar som finns i trakten.

På Västergårdens förskola i Edsbyn ville man låta barnen möta ett lokalt kulturarv, Hälsingegårdarna. På promenadavstånd från förskolan finns hembygdsgården Mårtes. Pedagogerna på förskolan bestämde att den skulle få en central roll i mötet med kulturarvet. I början av april 2013 började en upptäcktsresa, barn och pedagoger tillsammans!

I denna text berättar pedagogen Anna Nirs Westlund om upptäcktsresan och gör reflektioner kring syfte, koppling till förskolans läroplan och barnens lärande.

Under resans gång har Västergårdens förskola samarbetat med Edsbyns bibliotek, Litteraturhuset i Sandviken och Länsmuseet Gävleborg.

Våren 2013 – första mötet med Hälsingegården

I förskolans uppdrag, (Skolverket: Läroplan för förskolan lpfö98, rev. 2010), ingår att överföra ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa. Förskolan ska skapa en medvetenhet om det egna kulturarvet för att barnen på sikt ska kunna utveckla sin förmåga till att förstå andras villkor och värderingar.

Det är mycket angeläget att ge redan de yngsta barnen möjlighet att skapa en relation till sin bakgrund/sina rötter. Det ger barnen förutsättningar att förhålla sej till sin omvärld. Att ha en identitet ger trygghet och kunskap stärker självkänslan.

Det är barnens möjligheter och lust till meningsskapande som ligger till grund för förskolans verksamhet. I förskolan är synen på lärandet något pågående, där flödet av barnens tankar och idéer tas tillvara och skapar en mångfald.

På Västergårdens förskola hade vi bestämt oss för att arbeta med ett kulturarv utifrån mötet med hälsingegården Mårtes. Avdelningen hade då, våren 2013, 16 barn i åldrarna 1-3 år. För att få syn på det som attraherade barnen gjorde vi ett första besök på Mårtes förutsättningslöst. Barnen fick fritt spelrum och blev upptäckare. Pedagogerna hade rollen som observatörer och skrev ner det som barnen tyckte var spännande.

Saker barnen blev fascinerade av:

- Längst ner på husen fanns stora stenar (grunden). Man försökte lyfta stenarna. Mellan grundstenarna blev små springor, där kikade man in och frågade sej vad som fanns under huset.
- Det var väldigt många fönster. Varje fönster har ju många små rutor, så det blev enormt många...
- Husen var höga.
- Det var fina dörrar med blad på.
- På förstukvistarna hittade man siffror (årtal).
- Stora nyckelhål. Genast kom frågan upp om hur stor nyckel det behövdes.
- Man hittade även andra låsanordningar; haspar och handtag.
- Tre hus skapade en "skyddad plats" i mitten, barnen kände sej trygga där.
- Hela gården var omgärdad av ett rött staket med "vassa pinnar".

Det var dock en sak som alla barnen gjorde allra först, och återkom till vid alla senare besök på Mårtes: Man knackade på dörrarna! Tyvärr var ju dörrarna låsta. "Ingen inne" blev barnens eget svar.

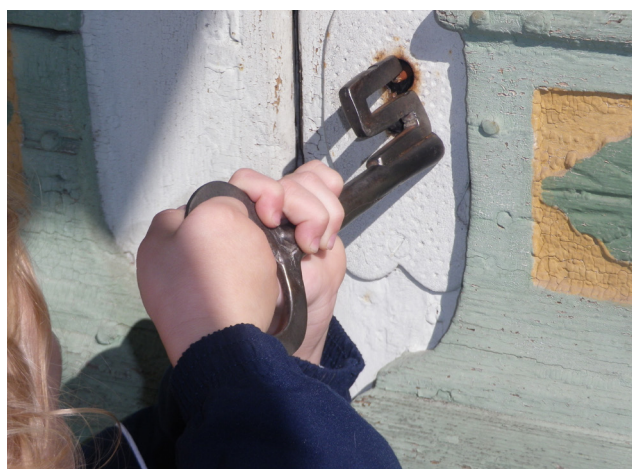
Och så var vi igång - barnen hade själva formulerat metoden för hur vi tillsammans skulle närma oss Hälsingegårdarna: **Vi skulle knacka på!**

Gång på gång kom vi under tiden att se litteraturens roll i barnens aktiviteter. Att knacka på var en väl förankrad aktivitet då alla barnen ofta hade såväl läst själva som fått läst för sig just Anna-Clara Tidholms bok *Knacka på*.

Det blev en överväldigande start, vad mycket barnen hittade som vi pedagoger kunde skapa utmaningar kring och vidareutveckla! Under det som var kvar av vårterminen 2013 involverades Mårtesgården i förskolans arbete på olika sätt:

Rytmikpassen flyttades till Mårtesgården. Vi stoppade batterier i cd-spelaren och tog med oss musiken dit. Ett sätt att ta tillvara på den historiska miljön i vår vardag.

Matematik - genom att jämföra olika stora nycklar med olika lås. Hur tunga dessa handsmidda 1800-talsnycklar är jämfört med dagens och var man kan förvara dem. Ryms de i fickan?

Naturkunskap genom att barnen började leta blad som liknade bladen på dörrarna i Mårtesgården. Vi plockade massor med olika blad som vi jämförde med dörrarnas. De blad som blev "godkända" tog vi med till förskolan och laminerade in. Med dessa dekorerade barnen själva de pardörrar vi hade tillverkat på förskolan.

Att tillverka egna dörrar blev ett *skapande* projekt i sej. Vi hade foton som förlaga och målade först rektangulära skivor. Sedan limmade vi på wellpapp där "vågmönstret" är på originalen.

Vi hade redan en vana att jobba mångsidigt med *litteratur*. Det är viktigt att med en fysisk bok som grund ge barnen möjlighet till många olika uttryck av aktuell saga. *Sagan om den lilla lilla gumman* av Elsa Beskow var sagan vi jobbade med då. Alla barnen hade blivit lästa för performativt. Vi hade även tagit fram rekvisita och lekt den. De första gångerna blev det en dramalek av och med enbart pedagoger. Rekvisitan fick vara en del av rummet och när barnen blivit trygga med uttrycksformen började de själva leka sagan. För att använda oss av Mårtessgården även i litteraturen gjorde vi om slutet så att katten som gumman skrämde iväg klättrade upp i ett träd på gårdstunet.

Mitt i energin att ta tillvara alla idéer kring detta med barnens möte med ett kulturarv blev det angeläget att själva miljön kändes bekväm för oss. Att "bara" vistas på gården och i sin egen takt ta in den historiska miljön var angeläget för att ge barnen *en möjlighet att skapa sej egna relationer* till upplevelserna och känna sej bekväma där.

Mårtessgården ligger centralt i Edsbyn, men det gör den inte automatiskt till en självklar del i vardagen hos barnfamiljerna vi har kontakt med. För att ge möjlighet för föräldrar och syskon att bekanta sej med miljön lade vi familjefesten där. Det kändes bra att ha den *gemensamma erfarenheten*. Alla familjer hade tillsammans med oss pedagoger haft en trevlig stund i ett kulturlandskap som kommit att sätta prägel på hela vår trakt. Och dessutom var den ständigt aktuell i barnens aktiviteter på förskolan.

Lagom till invigningsdagen publicerade Ljusnan en artikel om hur de yngsta barnen "Knackar på hos en Hälsingegård". Vi fick mycket positiv respons efter den artikeln. Flera föräldrar uttryckte stolthet att få bli delaktiga och att det den här gången var barnen som fick vara de som i viss mån introducerade föräldrarna. Vi ansåg detta tema för intressant för att släppa. Vi ville snarare utveckla metoder och fortsätta, att med barnens ögon, lära oss nya saker.

Barnbibliotekarien i Ovanåkers kommun blev intresserad av det vi gjorde och började hjälpa oss få fram material och tipsa om olika kontakter. Hon beskrev också vårt arbete i sin blogg, Bibblabloggen.

Genom biblioteket kom vi i kontakt med Litteraturhuset i Sandviken, som visade ett intresse att vilja följa oss i vårt arbete. Vi bestämde oss för att gå vidare efter sommaren.

Hösten 2013 och våren 2014 – fortsatt utvecklingsarbete

Upptakten till en fortsättning hade vi i slutet av augusti 2013. Då genomfördes ett möte där vi pedagoger på förskolan och vår chef, barnbibliotekarien Anette Helgesson, Karin Forsgren Anderung och Ulrika Goude Westby från Litteraturhuset i Sandviken samt Ann Nilsén från Länsmuseet Gävleborg deltog. Vi bollade idéer, erfarenheter och förväntningar.

Några reflektioner som gjordes på mötet var:

- Tid är viktigt när man ska jobba med små barn. Vi måste arbeta under en längre period.
- Vi bör ta vår utgångspunkt i barnens vardag, där mat, sömn, toalettbesök är viktiga komponenter.
- Barnen har visat att man vill knacka på.
- Det är viktigt med begränsningen. Om vi ska arbeta med dörrar ska vi kanske välja ut tre viktiga dörrar.
- Alla barn bor i ett hus, och husen har dörrar. Barnen kan fotas vid sina egna hus/dörrar.

Vi formulerades en skiss på upplägget för arbetet fram till sommaren 2014.

Vi ville ge barnen möjlighet att knacka på de dörrar på Mårtensgården man själv kunde skapa en relation till; dörren till sovrummet, dörren in till sovrummet och dörren in till köket/bagarstugan. Alla har ju erfarenhet av just att gå på toaletten, sova och äta.

För att det skulle bli spännande och lärorikt var det nödvändigt att först befästa en relation till sin egen toalett, sin säng och sitt kök där hemma. All inlärning bygger på tidigare erfarenheter. För att ge barnen egna referenser till utmaningarna vi skulle bjuda in till valde vi att börja hos varje enskilt barn och vi formulerade detta i septembers månadsbrev till föräldrarna:

“För att förankra ett ”jag” hos barnen och för att lättare bekanta oss med varandra vill vi be er föräldrar om en tjänst: Vi vill att ni tar kort och mailar till oss vastergardens.forskola@ovanaker.se (eller låna gärna hem vår kamera och knäpp med den!)

Varje barn behöver:

Ett kort på sitt hus, ett kort på ytterdörren och ett kort på barnet i hallen, ett kort på toalettdörren, och ett på toaletten, ett kort på dörren till det rum barnet sover i och ett kort på barnets säng. Vi vill även att ni tar ett kort på köksdörren (finns ingen köksdörr, kompletterar vi med det) och ett kort på arbetsytorna i köket (spisen, kyl osv)

Alla kort ska vara i stående format. Det vore bra om vi har korten till handa innan september är slut. Förlåt om det blir till besvär, men tänk på vad kul användning barnen kommer att få av det här på förskolan! Vår önskan är att ni föräldrar ska känna er delaktiga i vad som era barn är med om här! Ja, ni kanske redan gissar hur våra planer ser ut? ... Vi såg ju redan i våras vilken stor betydelse bra böcker har, hur de kan förena och berika tillvaron. Att läsa, leka och göra Anna-Clara Tidholms ”Knacka på” har ju varit så uppskattat.

Vi vill ta fasta på det som intresserar barnen och gå vidare i det: Om vi tillsammans kan göra personliga ”Knacka på-böcker” får barnen naturliga referenser till sitt vardagsliv. Vi hoppas på det sättet att det ska hända, något för barnen, meningsfullt om vi sedan kan iscensätta ”knacka på” hos Hälsingegårdar och då anknyta till toaletten förr och nu, sovsituationer förr och nu och matlagning/bakning förr och nu.”

Det tog ett tag innan alla hade knäppt kort, men alla gjorde det. När vi fått de önskade korten från alla barn i gruppen tillverkade vi pedagoger egna knacka-på böcker åt barnen. Ofta var barnen med och tittade när vi laminerade ihop korten så att varje rum föregicks av dörren dit och man kunde knacka på och bläddra vidare. Böckerna blev mycket populära. De hängdes tillgängliga för alla att ta ner och läsa. Ofta tog man ner flera stycken och tittade tillsammans i varandras.

Knacka på – dasset

Toaletten och dasset var det vi började med. Vi valde att låta litteraturen ha en huvudroll och presenterade en rad böcker för barnen på just det temat. Där hade vi stor hjälp av barnbibliotekarien som hjälpte oss att hitta böcker. Under några dagar när böckerna var nya för barnen läste vi igenom dem tillsammans. Vi ville få syn på en bok i mängden som vi kunde jobba lite extra med.

Valet föll på *Max potta* av Barbro Lindgren och Eva Eriksson. Den boken lästes av alla och vi ville ha en lägstanivå som alla kunde utgå ifrån. För att förankra temat blev barnen väl bekanta med Max genom att vi läste boken performativt och den blev även berättad med rekvisita.

Sagoleken är alltid tillgänglig som fri rolllek. Parallellt med bokläsningen skedde en enorm ökning av användandet av förskolans pottor. Barnen hittade nya vägar till varandra genom att tillsammans leka "Max" och knacka på toalettdörren i sina egna böcker.

Vi ville att alla barnen skulle ha blivit bekanta med Max innan vi fortsatte. Gemensamma upplevelser ligger till grund för samspel och nya lekmöjligheter, en social mognad.

Så kom då den oktoberdag då det var dags att knacka på Mårtensgårdens dassdörr! Vi hade kommit i kontakt med en kvinna från hembygdsföreningen som gärna låste upp och visade oss dasset. Vi lade besöket en dag när alla barn var på plats. De barn som varit mest bekymrad över de låsta dörrarna fick den här dagen ta kommandot och öppna. Alla barn hade ju inte lust. Men att låta barn entusiasmera varandra får en positiv effekt.

Den första kommentaren var "spolknappen då?". Det andra som vi märkte fascinerade var alla lock till hålen, för sex stycken kunde ju gå på dass samtidigt. Den blev en matematisk utmaning att få rätt lock på rätt håll när vi hade tittat klart.

Förskolan hade också gjort en knacka-på-bok. I den kompletterade vi med bilder från dassbesöket. På detta sätt fanns återkopplingen att knacka på och öppna till förskolans skötrum och knacka på och öppna till dasset vi besökt tillgängligt för barnen hela tiden. Kompletterande bilder fyllde vi fotoramen i hallen med. På detta sätt kunde barnen se många bilder från besöket när man ville, samtidigt som det blev tillgänglig information för föräldrarna.

Vi har på det här sättet gett barnen möjlighet att etablera ett förhållande till, skapa mening kring, hur man utförde sina toalettbehov på världsarvstid.

Ända sedan vi började besöka Mårtens gården i april 2013 har vi regelbundet fortsatt att gå dit. Ibland har syftet varit att knyta an till exempelvis dassbesöket eller någon detalj vi vill undersöka. Andra gånger har syfte varit själva vistelsen i den unika kulturmiljö vi faktiskt har "runt knuten".

Barnens egna knacka-på-böcker som vi gjort innehöll från början alla rum vi hade tänkt ta upp. Vi ville ge barnet möjlighet att förbereda sej och "läsa vidare" oberoende av var gruppen var i aktiviteten.

Knacka på – sovrummet

Den andra dörren vi skulle knacka på var den till sovrummet. Förskolans "sovsida" var en bild på alla vagnar när de stod ute på sovvilan. Det startade upp samtalet kring att man kan sova på olika sätt. Vi bytte ut all litteratur, även den här gången fick vi fantastisk hjälp av biblioteket. Barnen omgavs nu av en mängd böcker som tog upp ämnet sova. Inspirerade av böckerna började vi fundera kring vad som är skönt att ha runt sej när man sover och hur sängar kan se olika ut.

Björnen sover länge och vi tog internet till hjälp för att få veta vad den bäddade ner sej med. Det resulterade i att vi på skogs promenaderna samlade saker som björnen behöver i "sitt lugna bo". Det kom att bli några kreativa dagar när vi limmade ihop allt vi hittade till ett ide och tillverkade en björn i kartong. En given rörelsesång blev nu "Björnen sover".

Av de böcker vi läste tillsammans fastnade vi för *Lisen kan inte sova* av Kaj Beckman. Den fick alla barn sig läst för.

Vi skaffade en stor leksäng som vi bäddade i ordning. Vi skaffade även en låda som vi fyllde med rekvisita till Lisen-sagan. Tanken var att sovtemat även skulle prägla barnens rollek. Pedagogerna lekte Lisen vid några tillfällen så att alla skulle fått se dramat minst en gång. Sedan bjöd vi in barnen i sagoleken. Det dröjde inte länge förrän barnen bemästrade sagan på egen hand. Vi såg även hur några barn kunde improvisera: "Jag kan inte sova utan lastbilen".

Vi hade även *Lisen kan inte sova* som flanellograf-saga, vilket uppskattades mycket att ta del av. De musikaliska inslagen under den här tiden var många olika vaggvisor. *Min lilla skatt-kammare: Godnatt! Visor och småsagor* (i urval av Marianne von Baumgarten-Lindberg och Ingela Rinaldo Davidson) användes både för att Lisen skulle sova bättre och för att man tyckte om att sjunga dem.

Barnen var "på gång"... För att öka möjligheterna för barnen att fortsätta sitt läsande, lekande och fantiserande hemma bad vi återigen biblioteket om en tjänst. Den här gången satte de ihop bokkassar med väl valda böcker som på olika sätt tog upp vårt tema. Dessa bokkassar fanns tillgängliga i hallen för hemlån.

En dag i mars knackade vi på i sovkvammaren. Kvinnan från hembygdsföreningen var åter på plats och öppnade när barnen turades om att knacka på dörren. För de allra flesta barnen var det första gången man var *inne* i en Hälsingegård.

Det var mycket som var spännande och sängarna fick dela uppmärksamhet med annat:

- Det alla barnen fascinerades av var trägolvet och hur det lät och kändes när man gick över de breda plankorna.
- Det fanns en pottstol bredvid sängen som man genast lade märke till och visste användningsområdet för.
- Vuxensängen var kort och att man satt och sov var något det pratades om länge efteråt.

Vi såg detta som en första introduktion till innemiljön. Det skulle bli nödvändigt med fler besök för att undersöka vidare. Väl på förskolan upprepade vi dokumentationsmodellen från förra studiebesöket; vi satte in kort från sovkvammaren i knacka-på-boken och kompletterade med många foton i fotoramen.

För att ytterligare förstärka en skillnad på sängen nu och då hade vi tillverkat en halmmadrass. Vår tanke var att den skulle finnas med i rolleks-utrustningen och komplettera den moderna sängen. Barn lär sej genom leken, det är deras "praktik". Det är viktigt att de får nya utmaningar och kan "leka sig vidare".

Snart insåg vi dock att madrassen kunde utgöra en allergisk risk. Vi tog därför fram den vid ett enskilt tillfälle strax efter besöket på Mårtensgården, då barnen fick provligga och jämföra de båda madrasserna. Den knastrade och kändes som att det var pinnar i tycket barnen.

Sommaren 2014 – summering och avslut

Sängen står på central plats i lekrummet. Likaså lådan med Lisens tröstesaker. Att bekanta sig med varandra kan även vara att dela erfarenheter. Nyligen började ett nytt barn på förskolan. Ett av de äldre barnen (3 år) lade honom i leksängen och de började leka "Lisen".

I en leklåda bor Max, hunden, pottan och alla bajskorvar i papier maché. Numera är det inte bara Max som behöver pottan, det gör alla dockor också.

Barnen är små (1-4 år) och det har gått en relativt kort tid. Vi tycker oss dock se en social mognad, vars förtjänst vi gärna tillskriver barnen själva. När barnen själva har möjlighet att "ange tonen" i meningsskapandet blir det en harmoni som genererar lust till "mera!".

Via sagan har barnen hittat vägar att kommunicera. De mindre verbala barnen har med dramats hjälp kunnat berätta samma saga och på sikt har språkets betydelse även stärkts hos dem. Man kan märka en känsla av sammanhållning i barngruppen och vi vill gärna tro att det beror på att barnen fått gemensamma upplevelser som man förenats i genom lek och upplevelser. Det enskilda barnet har tydligt blivit synliggjort att man kan något specifikt: Man är ju verkligen betydelsefull i gruppen om man har en lek-roll som förutsätter samspel.

Via barnens egna böcker har vi kunnat konstatera skillnader och likheter tillsammans. Ett igenkännande hos barnet som skapat förståelse för olikheter. Vi har sett det som en viktig del i skapandet av barnets identitet.

Vår ambition var att knacka på tre dörrar under året och via dessa fokusera på tre olika delar i temat. Det är dock svårt att uppskatta innan hur mycket tid som kommer att gå åt till vad.

Vår inställning från början var att barnen skulle få den tid de behövde och att vi fick se var vi var när sommaren 2014 närmade sej. Redan i april tog vi beslutet att inte knacka på köksdörren. Vi ansåg att det fanns en risk för att det skulle bli forcerat. När man fått vara delaktig och på nära håll tagit del av dessa unga barns meningsskapande är det med den största respekt man vill värna deras "teknik". Att ge barn utrymme för sitt perspektiv på saken innebär att som vuxen ha massor av tid, fantasi och tålamod.

I barnens värld (man kan önska att det vore så i allas värld) lär man sej inte saker för att kunna "checka av". Barn lär sej för man upptäcker något man vill veta mer om och behöver kunna. Så, det är nu det börjar: barnen har fått nya erfarenheter att grunda vidare inläring på.

Pedagogiska reflektioner

Det satt en pilfink utanför en holk där på Mårtessgården. Barnen fascinerades av den. Vi fotade den och den kom sedan att bli en del av gården: "Hoppas pilfinken också är på Mårtes". Vid varje utevistelse ser vi skator, dom finns ju nästan överallt. För barnen är dessa två fågelarter inte "pippifåglar" i största allmänhet. För, när man tänker efter är det ju stor skillnad på fågel och fågel.

För att ett meningsfullt lärande ska uppstå behöver man en relation till det man möter. Något som fortsatt kunskap kan utgå ifrån. Där behöver man börja hos barnet själv, dess närmiljö och erfarenheter. Barnet behöver referenser för att kunna stärka en egen identitet. Då först finns möjligheten att ta in och urskilja skillnader som kan bli till nya, positiva erfarenheter.

Det är viktigt att vi hela tiden ger barnen verktyg för deras meningsskapande. Att barnen, när man vill och behöver, får tillgång till de rätta orden, begreppen och förklaringarna. De har rätt att kunna skapa sammanhangen som hela tiden ligger till grund för, och värdet av, detta att vara människa. Ett lärande, meningsskapande, som fortsätter hela livet.

Förskolans positiva framtidstro och humanistiska förhållningssätt spelar en viktig roll i barnens uppväxt. Här är synen på barn att man är kompetent och har något att bidra med som är värdefullt för andra. Att vara varandras tillgångar. I detta att stärka det goda och utmana kompetenser hos varje enskilt barn skapas en dynamik i gruppen som genererar mycket energi och kreativitet.

"Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka barnens förmåga att förstå värden i en kulturell mångfald. Ett medvetande om det egna kulturarvet bidrar till att barnen utvecklar en förmåga att förstå och leva sej in i andras villkor och värderingar."
(LpFö98 rev.-1)

Då meningsskapandet sker individuellt finns inga åldersgränser eller prestationskrav. Därför är det av största vikt att redan de yngsta barnen får verktygen för att tolka och förstå sin omvärld och erfarenheter.

Lärandeprocesser är ju något som pågår, ständigt. För att barnen ska möta förståelse och uppmuntran i sitt meningsskapande är det viktig att alla personer som finns i barnets närhet involveras.

Föräldrar fick information om det som var aktuellt på förskolan via brev som skickades hem varje månad. Dessa fanns även på hemsidan. Vid ett föräldramöte på hösten informerade vi om vårt tema och samtalande om kompetenta barn.

Vi skrev även dagbok i en kalender i hallen på förskolan. Den informationen kompletterades med foton i en fotoram bredvid.

Vi använde oss mycket av foton. Med dessa tillgängliga kunde barnen med lätthet göra en återkoppling. Mycket av reflektionen över det vi jobbade med skedde hos barnen i leken. Framst i den lek som var inspirerad av litteraturen vi hade aktuell.

En viktig aspekt av återkoppling är också att införliva ny kunskap med redan befintlig och praktisera den. Man blir aldrig klar, och det är ju nu barnen börjar visa eget intresse för, i vårt fall, Mårtessgården. För det är när upplevelser och insikter har landat som dessa kan börja praktiseras och vi pedagoger måste se detta som värdefull tid som

ska finnas med i planeringen. Detta egna intresse som uppstått hos barnet bör också vara den måttstock med vilken man mäter måluppfyllelse och på vilket man bygger vidare meningsskapande verksamhet.

Att tidigt möta och arbeta med ett kulturarv (här: Världsarvet Hälsingegårdar) skapar även förståelse för dess kulturvärde och säkrar på sikt kommande generationers kunnande. Ett syfte som torde vara mycket angeläget sett ur perspektivet att förvalta ett kultur- eller världsarv in i framtiden.

Fler ingångar till temat kulturarv

Att jobba med ett kulturarv som tema kan inkludera alla förskolans strävansmål. Nedan listas exempel på såväl sådant vi genomförde med koppling till temat som idéer som kom upp under årets gång.

- Att förstärka *rolleken* genom tidstypiska kläder.
- Erbjuder timringsteknik i *konstruktionsleken*.
- Att använda oss av dekorationstekniker från världsarvstid i *skapandet* (schabloner, stänkmålning och ev. marmorering).
- Att ta tillvara alla dekorationer och mönster på förstukvistarna i ett *matematiskt* perspektiv. Haspar, nycklar och lås ger fascinerade *tekniska* erfarenheter.
- Ett perspektiv av *hållbar utveckling* där det "hållbara" kan vara vårt kulturarv och "utvecklingen" lärdomar vi kan dra, och praktisera.
- Vi ville bekanta oss mer med musiken och dansen i *rytmik- och rörelsepassen*. Vi tog hjälp av en person på biblioteket som har mycket kunskap kring lokal musik. Via honom fick vi tag på en cd av *Bollnäsbygdens spelmanslag* (1999, producent Jonas Olsson) där vi kunde lyssna till musik skriven av lokala musiker under "världsarvstid". Mycket lägligt hösten 2013 kom även ett besök av en danspedagog som dansade "Knacka på" med oss.

• Under arbetets gång har vi lyft fram det som bidragit till traktens välstånd och därmed de ståtliga gårdarna: *linet, skogen och jordbruket*. Dessa tre aktörer har vi sedan brutit ner för att göra dem greppbara för de yngsta barnen. Med koppling till linet kom det att handla om textilier, hur man gick klädd och bäddade sina sängar. Skogens bidrag är virket, utedassen och byggnadstraditionen (knuttimring). Jordbruket blev för oss frågor kring vad man äter och hur man tillagar maten. Där fick brödet en framträdande roll.

Några teoretiska referenser

VÅREN 2013 deltog några ur vår personalgrupp i en föreläsning av Annika Elm Fristorp och Fredrik Lindstrand. Titeln på föreläsningen, och även den bok de skrivit, var *Design för lärande i förskolan* (2012).

Författarna, tillika föreläsarna, tog upp hur vi vuxna bör förhålla oss och bemöta barn i deras egenskap av kompetenta meningsskapare. Där det aldrig handlar om huruvida ett barn kan eller inte, utan *hur* det kan... Kommunikation består av mer än ett verbalt språk och det är nödvändigt att barn får möjlighet att använda fler uttrycksformer för att gestalta sin förståelse.

Vuxna måste skapa en förståelse av barnets bearbetning. Vi måste kunna urskilja barnets kunnande och ge det ett erkännande. De tog även upp betydelsen av en stimulerande lärandemiljö, både utomhus och inne, och de resurser som kommer barnen till del.

EN ANNAN BOK som några i arbetslaget läst tidigare och som satt spår i den pedagogiska praktiken är *Lyssnandets pedagogik- etik och demokrati i pedagogiskt arbete* (Åberg/Lenz Taguchi, 2005). Där menar författarna att varje pedagog måste hitta in till sina egna tankar kring lärandet och inte hänga upp sig på andras metoder och sätt att tänka.

Att etablera ett synsätt på barns lärande som ger pedagogen möjlighet att möta varje individ med en respekt till dess egen förmåga, att pedagogen blir en lyssnare. I boken ställs frågan för vem förskolans miljö är tänkt. Man konstaterar att en intressant och spännande miljö för barnen aldrig kan skapas utan ett medvetet observerande och lyssnade på vad barnen gör och hur de använder miljön.

Barn och pedagoger lyfts här fram som varandras tillgång där ett demokratiskt och respektfullt möte ligger till grund för ett gemensamt upptäckande. Pedagoger befinner sig också i ett livslångt lärande, och det är viktigt att låta barnen bli delaktiga i den pedagogiska planeringen.

HELA ARBETSLAGET LÄSTE under våren 2014, *Att undervisa barn i förskolan* (Doveborg/Pramling/Pramling Samuelsson, 2013).

Författarnas ambition med boken är att lyfta fram en mer lärandeorienterad förskola där metoden fortsatt ska vara lek och temaarbete. Författarna konstaterar att det man inte får erfarenhet av, det kan man inte heller lära sig.

För att barn ska utveckla ett kunnande mot något specifikt måste detta synliggöras för barnet, så att barnet har möjlighet att uppmärksamma det. Barn som är nyfikna och intresserade behöver inte motiveras.

Små barns lärande är relaterat till att aktivitet i tanke och handling är nära. Problem som kan uppfattas i pedagogiska situationer menar man här snarare vara problem i förhållningssätt till barnets perspektiv och erfarenheter.

Som pedagog måste man samordna perspektiven och presentera kunskap som kan praktiseras utanför den specifika lärandesituationen. Det är viktigt att pedagogen har ett utvecklat system för att korrekt kunna observera, tolka och analysera barns meningsskapande, allt för att kunna utmana och stötta barnet vidare i sitt kunnande.

Länklista:

Värdsarvet Hälsingegårdar

www.halsingegardar.se

Litteraturhuset i Sandviken

<http://litteraturhusetgavleborg.se/>

Länsmuseet Gävleborg

<http://www.lansmuseetgavleborg.se/>

Västergårdens förskola

<http://www.ovanaker.se/forskolaskola/forskolorfritidshem/forskoloriedsbyn/vastergarden/temabarnensvarldsarv.4.49fcd8e4143b821c7eace9.html>

Dansa, lyssna, läsa - Knacka på!

<http://www.lg.se/Landstinget-A-O/Tillvaxt-och-regional-utveckling/Kultur/Musik-Gavleborg/Dans/Knacka-Pa/>

2-åringar upptäcker Världsarvet, Bibblabloggen 23 maj 2013

<http://bibblabloggen.blogspot.se/search/label/Sm%C3%A5barn>

Knacka på hos hälsingegård, Ljusnan 24 maj 2013

<http://helahalsingland.se/ovanaker/edsbyn/1.5912303-knacka-pa-hos-halsingegard>

Foton:

Västergårdens förskola

Foto sid 6:

Anette Helgesson

Illustrationer:

Carina Bodström